

שינונה הלכות

גליון 415

ערש"ק פ' וירא
שבוע פ' חיי-שרה | תשע"ט

גליון שבועי

יו"ל ע"י מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

בעין העדשה: רבני המכון עם ראב"ד ירושלים הגר"א אברג'ל

משולחן ההלכה

כיבוד אב ואם - בטיפול רפואי

מאת הרב שלמה זלמן לבקיבקר
מו"צ בקהילת חב"ד ומראשי ישיבת חח"ל צפת <

אב המבקש מבנו דבר שאינו בריא לו - האם על הבן לקיים את אביו?

נאמר "כבוד את אביך ואת אמך". והגדירו חכמים את מצוות כיבוד אב ואם - שחייב אדם לסייע לאביו ולאמו בכל מה שיצטרך, ופרטו חכמים "מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא", וביארו הראשונים שאלו דוגמאות מועטות שנקטו חז"ל, אולם למעשה חיובו של הבן הוא, לסייע בכל דבר שיש להם צורך בו ומבקשים ממנו.

אך כשהורה מבקש דבר המסוכן בוודאות, אסור לבן לשמוע לו. אמנם כשהורה מבקש דבר שאינו בריא, אך אין חשש סכנה ממשית על ידי זה, ורק שהדבר עלול להזיק לבריאותו - כגון עישון סיגריות וכו', עליו לציית!

הורה המסרב לעבור טיפול רפואי - האם הבן יאלצו לקבלו?

דנו הפוסקים, כיצד ינהג הבן כאשר הוריו צריכים לקבל טיפול שיש בו ייסורים ל"ע ומסרבים לקבלו, האם עליו לאלצם לעבור את הטיפול.

ויש מן הפוסקים שכתבו לחלק: כאשר הטיפול מציל חיים, יש לעשות את הטיפול בעל כרחם ללא שהות. אולם כאשר הטיפול אינו בהול כל-כך, יש להשתדל שאדם אחר יאלצם לקבלו. אך כשמצבם אינו מוגדר כמסוכן, והטיפול רק ישפר את איכות חייהם, יש לשמוע בקול ההורים ולא יאלצם לעבור את הטיפול הכרוך בייסורים.

האם מותר לבן להעניק טיפול רפואי לאביו?

הגמרא דנה בשאלה האם מותר לבן להקיד דם לאביו לצרכי רפואה. יש שהתירו משום "ואהבת לרעך כמוך" שכיון שהאב רוצה בדבר אין בזה איסור, ולעומתם יש שאסרו זאת. ואמנם המחבר בשו"ע פסק שאסור לבן לטפל באביו אם יש חשש שיצא דם "אף-על-פי שמכוון לרפואה", אולם הרמ"א פסק שכשאינן שם אחר והאב מצטער ניתן הדבר.

וכתב במנחת יצחק שגם אם הרופא לא נמצא במקום וזו טרחה לאב או שיקח זמן וכו' גם זה נקרא שאין שם אחר ומותר לבן לעשות זאת.

וכן הוא הדין באדם שאביו סובל מפצעים, ולצורך רפואתו מניחים תחבושת על פצעו, וכשמסיר את התחבושת לפעמים עלול לצאת דם ע"י משיכתה, אסור לבן להוציא את התחבושת, אלא אם כן טיפול החלפת התחבושות הוא יומיומי, שיש חשש שאם יצטרך לחפש אחר שיוציא את התחבושות, האב יימנע מכך או שהדבר יגרום לו לטרחה רבה, במקרה זה מותר לבן לעשות כן.

שואל ומשיב סמס

הרב מיכאל אבישיד <

האם מותר לכוון שעון שבת לפלטה חשמלית שתידלק בשבת בבוקר, ולפני שנדלקת להניח אוכל עם נוזלים?

אין להניח בשבת אוכל על הפלטה - גם לפני שהיא נדלקת. אם האוכל כבר מונח על הפלטה מערב שבת, אז יש מתירין לכוון שעון שבת באופן זה, אבל יש הרואים בזה זילותא דשבת, בשונה ממזגן או אור שנדלקים במהלך השבת ע"י שעון שבת.

ע"פ שו"ע אדה"ז סי' רנ"ג ס"א

הרב משה קורטוויץ <

האם מותר ליהודי להתעסק במכירת בשר טרף לגויים?

אסור, וכפי שנפסק בשולחן ערוך: "כל דבר שאסור מן התורה אם הוא דבר המיוחד למאכל אסור לעשות בו סחורה".

שו"ע יו"ד סי' ק"ז ס"א

הרב מנחם כהן <

יתוש נפל על מחבת רותחת, מה הדין?

היתוש נותן טעם לפגם, ולכן מספיק לשטוף את המחבת ולנקותה היטב.

שו"ע יו"ד סי' ק"ג ס"א

1. שמות כ, יב; קידושין לא, ב; טו"ע ו"כ יו"ד ס"מ; הגהות בית לחם יהודה שם ס"ק; מספר חסידים סר"ד; הגהות מקור חסד על ספר חסידים שם; ברכ"י ס"מ אות ח"י; פסקים ותשובות יו"ד ס"מ ס"ד.
2. סנהדרין פד, ב; טו"ע יו"ד ס"מ ס"ג; בא"ח פרשת שופטים ס"ד; שו"ת מנחת יצחק ח"א ס"ז אות ד.

הלכה יומית | איסור לפני עיוור לא תתן מכשול <

חמישי | מכירת דברים שעלולים להכשיל

דנו הפוסקים אודות מכירת דברים שניתן להשתמש בהם לאיסור ולהיתר, האם אסור למכרם משום "לפני-עיוור" או שמותר משום שניתן להשתמש בהם אף באופן הראוי. למעשה כתבו הפוסקים שכאשר מוכרם במקום שאין הכרח שיקנו זאת לצורך שימוש אסור, אין בכך משום איסור "לפני-עיוור". אולם, אם מוכרם במקום שידוע שקונים זאת לשימוש אסור, אין למוכרם שם, ויש שהקלו בזה כשהמוצר אינו אסור מן-התורה, ויבוא לידי הפסד באם לא ימכור מוצרים אלו.⁵

שישי | נתינת מאכל ליהודי שאינו מברך

נפסק להלכה שאין לתת מאכל למי שאינו מברך, משום "לפני-עיוור". עם-זאת כתבו הפוסקים שהטוב ביותר הוא לכבדו במאכל או משקה בפנייה אליו: "בבקשה, תאמר ברכה", ומן הסתם יתעורר מעצמו לברך. אולם אף במקרה שידוע כי הבקשה ממנו לברך תתקבל בכעס ובעלבון, מותר לתת לו, בכדי שלא לרחקו חלילה, וכן מותר להזמין לאירועים במטרה לקרבו, וודאי שאין בזה "לפני-עיוור לא תתן מכשול" אלא אדרבה, הצלתו ממכשול.⁶

מקורות: (1) ויקרא יט; (2) ב, ש"ע אדה"ז ח"מ הל' רבית ס"ג; מנחת חינוך מצווה רלב אות ד; מנח"י ח"ג ס"ט. (2) ראה מ"א א"ח ס"מ"ז סק"ד; ש"ע אדה"ז שם ס"ג; פ"ת סרמ"ט הל' 3. (3) ראה פ"ג א"ח ס"ט"ז א"א סק"ט; צ"א חט"ו ס"ח; ש"ש פ"ט ס"ע; פסק"ת ש"י הע' 6. (4) ראה ש"ע אדה"ז א"ח ס"י"ח ס"א; קצוה"ש סק"ד ס"ה; ש"ש פ"ט ס"ח; "אם אטק שמ"ס" להר"ש פרידמאן ע' ס"ו והע' 23 שם; פסק"ת סרמ"ט ס"ג והע' 114 שם. (5) ש"ת טוב טעם ודעת תליתאה ח"ב ס"ג; א"מ ח"א י"ד סע"ב וא"ח ח"ב ס"ב ו"פ. (6) טו"ע ו"כ א"ח סק"ט ס"ב; מנחת שלמה ח"א ס"ה; פ"ת סק"ט אות ג.

יהודי השואל לכיוון הנסיעה בשבת, שהרי ברור שהגדרתו כ"תינוק שנשבה" נאמרה כלימוד זכות, אך בשום אופן אין היתר לסייע לו בעבירה. משום כך הציעו הפוסקים להשיבו בעדינות ובדרכי נועם שהדרכתו כיצד לנסוע בשבת מהווה בעיה. ובמקרה שתשובה כזאת עלולה לפתח אצל השואל רגשות של שנאה, יש להתחמק בצורה עדינה. אולם אין לומר לנהג "איני יודע" במקרה שידוע כיון שזהו שקר, ויש שכתבו שיכול לומר לנהג שאסור לו לגרום לו לנסוע בשבת, אבל בשביל למעט בחילול-שבת שלו יאמר לו היכן המקום.³

רביעי | נסיעה וטיסה בסמוך לצאת שבת

כתבו הפוסקים שנסיעה בתחבורה ציבורית המופעלת מיד עם צאת-השבת, במידה מסוימת מעודדת חילול-שבת, ולכן לכתחילה אין לנסוע בנסיעה הראשונה כשההכנות אליה היו בשבת, אלא להמתין זמן מסוים, כך שתהיה אפשרות לעשות את ההכנות לכך במוצאי שבת. כמו-כן הורה הרבי שלא לטוס בטיסות היוצאות מיד בצאת-השבת, אף שמעיקר הדין מותר ליהנות ממלאכת יהודי מיד בצאת-השבת. עם זאת, לגבי עצם הנסיעה עם נהג יהודי במוצאי-שבת אף שלא הבדיל הנהג נטו הפוסקים להקל בזה, מכמה טעמים, אלא שכשניתן לזהות על הנהג שישתף פעולה, כדאי לזכותו באמירת "ברוך המבדיל בין קודש לחול", או לפחות לאחל לו "שבוע-טוב" ולגרום לו בכך שיענה אף הוא.⁴

ראשון | גדר איסור "לפני עיוור"

נאמר: "ולפני עיוור לא תיתן מכשול". ודרשו חכמים שכוונת הכתוב היא בין היתר, לאסור סיוע לאדם לעבור עבירה כגון להושיט כוס יין לנזיר, ואפילו אם הלה עושה זאת במזיד וביודעין. מן התורה חל האיסור רק אם הלה אינו יכול לבצע את העבירה ללא סיוע, אך חכמים אסרו לסייע לעובר עבירה אף אם יכול לעשותה בעצמו. ויש פוסקים הסוברים שאפ"ל באיסורים דרבנן עוברים משום "לפני-עיוור" דאורייתא, שהרי הדבר דומה למכשיל את חברו בעצה רעה שעובר מדאורייתא. מעבר לכך כתבו הפוסקים כי יש להעדיף עסקים שומרי שבת ולהימנע משותפות באלו המחללים שבת, כדי לעודד שמירת שבת.¹

שני | הזמנת מניית סמוך לכניסת השבת

כתבו הפוסקים כי יש להימנע מנסיעה במונית סמוך לכניסת השבת, מפני שיש לו שייכות לחילול השבת של הנהג בנסיעתו בחזרה לביתו. כמו-כ" יש להימנע מקנייה בחנות הפתוחה בסמוך לכניסת השבת, משום שבכך גורם הוא בעקיפין למוכר להישאר בה עד אחר כניסת השבת, ועל כן יש להקפיד תמיד לנסוע או לערוך את הקניות בזמן שיאפשר לנהג להגיע לביתו, ולבעל חנות לסגור את חנותו קודם כניסת השבת וכדומה.²

שלישי | הכוונת נהג יהודי בשבת

דנו הפוסקים אודות היחס הראוי כלפי נהג

הצטרפו לתומכים והשתתפו בהגולה השבועית 02-3011770
או באתר SMSLARAV.CO.IL בדף ההרשמה במאונט

הזמן גרמא

קביעת טיפול רפואי סמוך לשבת

בקשר להנהוג, ובפרט בארצות הברית, שקובעים מראש טיפול רפואי (נתוח וכיוצ"ב) הדרוש השגחה רפואית ולהיות בבית הרופאים משך כמה ימים לאחר זה, ובהרבה מקרים - קובעים זה ליום וערב שבת קודש. . איסור גמור הוא להזמין מראש טיפול רפואי ליום ועש"ק, ואפילו לא ליום ד' ויום ה' בשבוע.

וכיון אשר, מכמה סיבות, רבים הם אלה שאינם יודעים אפילו שיש כאן מקום לשאלת רב מורה הוראה - לפי עניות דעתי מצוה לפרסם כל הנ"ל ככל האפשרי.

(לק"ש חט"ז ע' 518-520)